

VATT

Juhana Vartiainen
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Valtiovarainvaliokunnan avoin kuulemistilaisuus

Eduskunnan auditorio 21.10.2014

GOVERNMENT INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH (VATT)

Valtiovarainvaliokunnan kysymykset

- 1 Arvio Suomen kansantalouden kasvusta ja siihen vaikuttavista tekijöistä 2015 – 2025.
- 2 Suomen valtion pitkäaikaisen velan luottoluokituksen alenemisen vaikutukset julkiseen talouteen ja talouspolitiikan linjaan?
- 3 Mitä rakenteellisia toimia Suomessa on tehtävä kasvun edistämiseksi?
- 4 Mikä on julkisen talouden kestävä koko, jonka tuotanto mahdollistaa oletetulla kasvulla?
- 5 Elvytys vai rajujen kertosäästöjen malli?

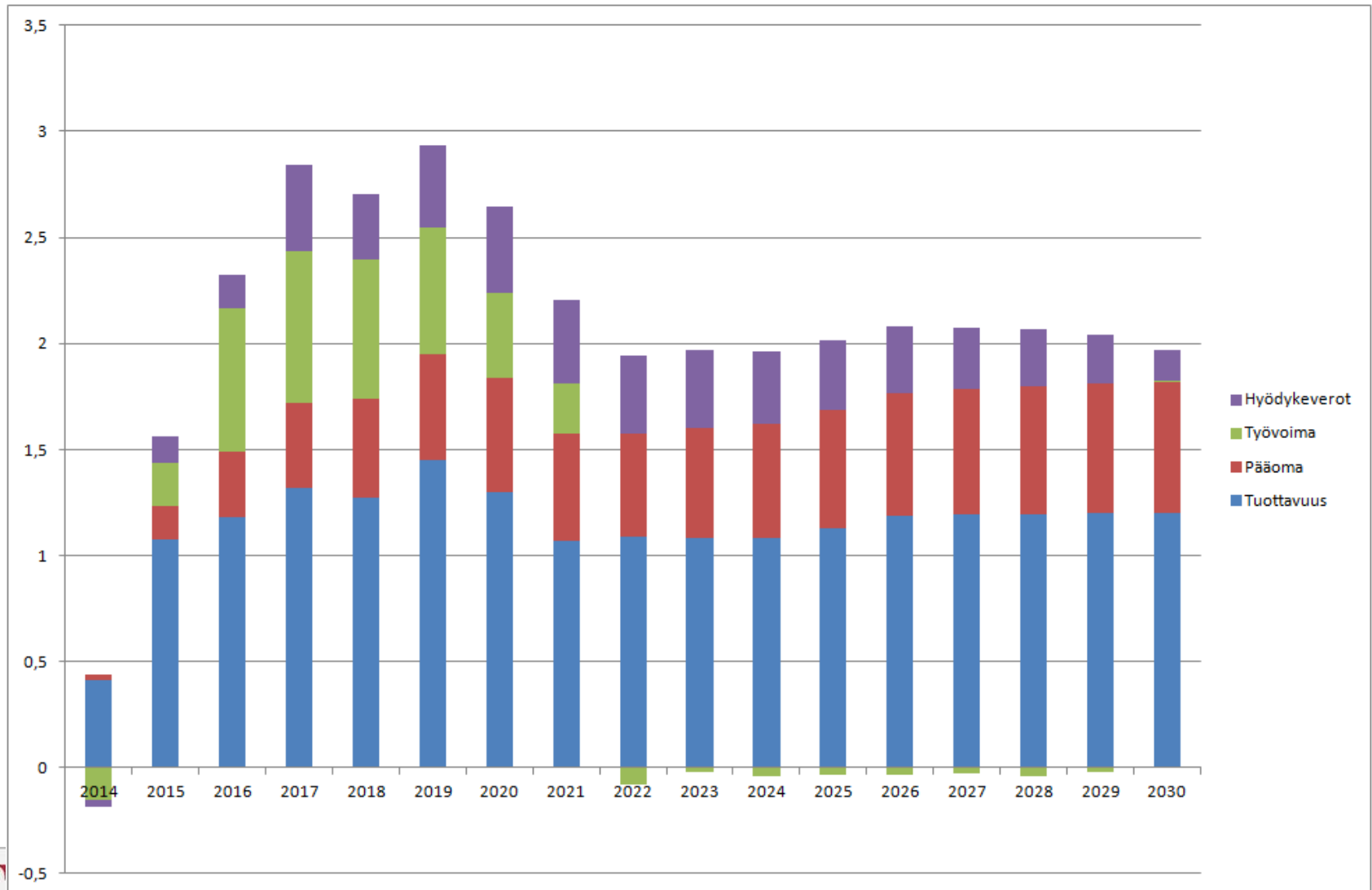
Sivuutan vähällä kysymykset 2 ja 4

- Luokituksen alenemisen suorat vaikutukset vähäisiä, alenemisen **syyt** ovat tärkeämpiä kuin **seuraukset**
- VATT ei ole tehnyt vaikutuslaskelmaa, muut tekevät
- Julkisella sektorilla **ei ole ”oikeaa” kokoa**, kysymys on poliittinen
- Nykyrakentein julkistalous lienee liian iso, mutta kaikki riippuu verojärjestelmän rakenteesta, työllisyysasteesta ja siitä, mitä julkinen sektori tekee

Suomen kansantalouden kasvu 2015-2015

- Karkea kuva Suomen pitkän aikavälin kasvusta: työpanoksen kasvu nolla, BKT-kasvu työn tuottavuuden kasvua
- Pitkän aikavälin työn tuottavuuden kasvu \approx BKT-kasvu \approx vajaat 2 %/v.
- Koska resurssien käyttöaste on nyt alle normaalin, lähivuosille on odotettavissa korkeampia kasvulukuja
- Kasvu on tällöin sekä trendiä että käyttöasteen nousua

VATT-rakennemallin ennakointi: tuotannontekijöiden kontribuutio talouskasvuun ("toiveskenaario")

Toiveskenaariossa

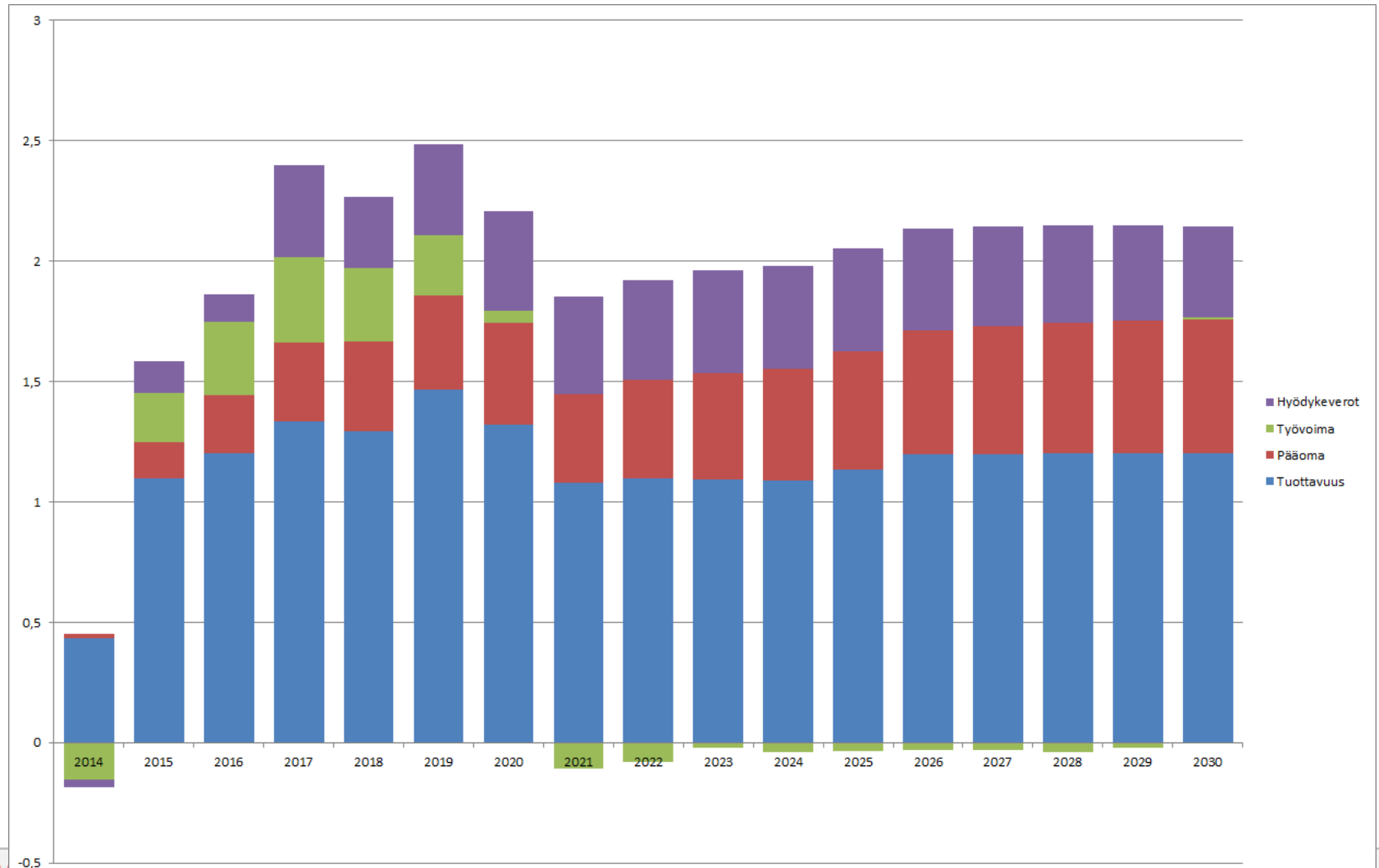
- Eläkeuudistus tehdään ja se alkaa heti vaikuttaa
- Vaikutus ”nimellisarvoinen” eli
 - Esim. työttömyyseläkeputken käyttö ei kasva, ym.
 - Eläköitymisiät nousevat alaikärajoja vastaavasti
 - Kuvion taustalaskelmassa vaikutus tulee liian ”aikaisin”
- Rakenteellinen työttömyys alenee prosentilla hallituksen tavoitteenasettelun mukaisesti
- Tuottavuusohjelma ja sitä seuraavat uudistukset → julkisen palvelutuotannon tuottavuuskasvu 0,5%/v

Synkkä vaihtoehtoskenaario

- Rakenteelliset uudistukset toteutuvat vain osittain
 - Eläkeuudistusta ei tehdä
 - Työurien pidentyminen ei toteudu
 - NAIRU ei laske
 - Julkisen sektorin tuottavuus suunnilleen sama kuin toiveskenaariossa

Tämä skenaario lienee puolestaan liian synkkä, totuus jossain välimaastossa

Tuotannontekijöiden kontribuutio talouskasvuun (Synkkä skenaario)

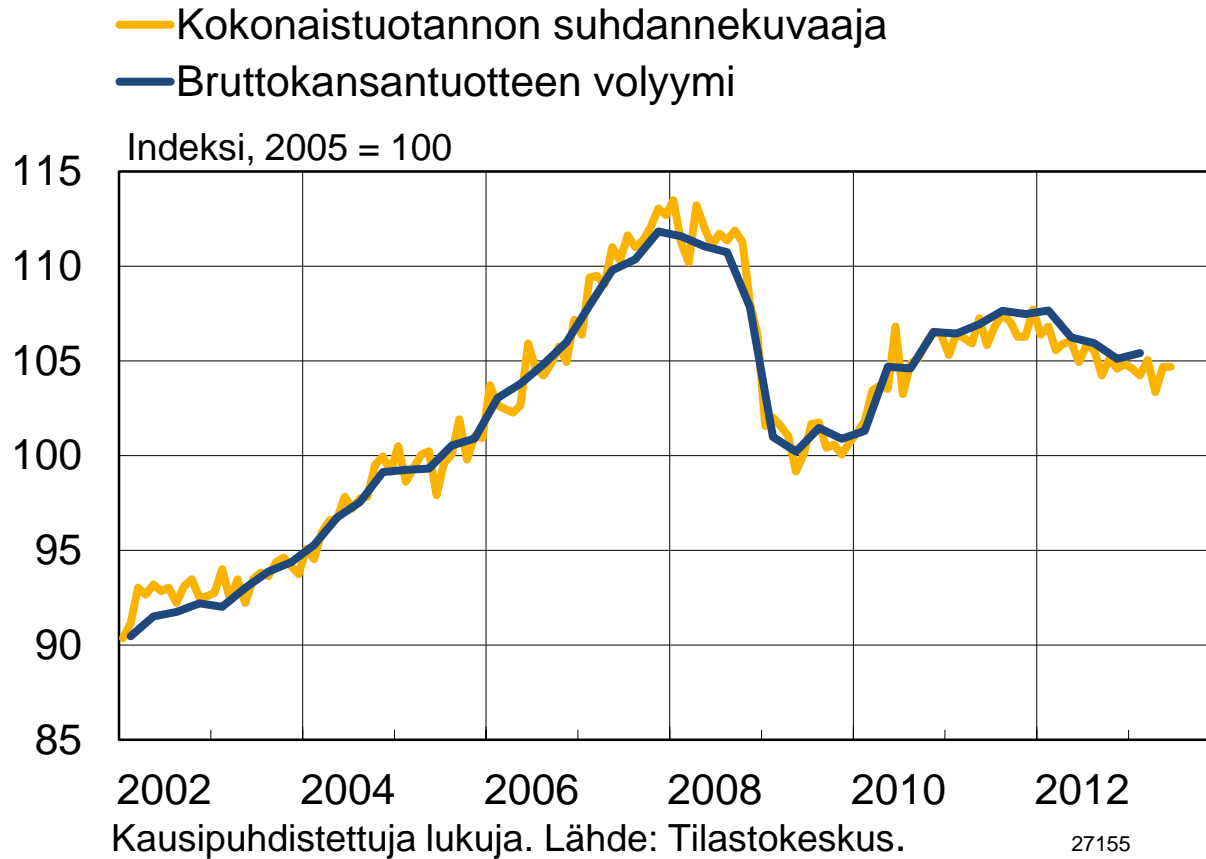
Mitä rakenteellisia toimia Suomessa on tehtävä kasvun edistämiseksi?

- Laajennan kysymyksen rakenne- ja suhdannepolitiikan työnjakoon
- On erotettava toisistaan käsitteellisesti
 - Kasvua edistävät **rakenteelliset toimet**
 - Kasvua edistävä **suhdannepolitiikka**
- Rakenteellisilla toimilla nostetaan potentiaalisen tuotannon tasoa tai kasvu-uran kulmakerrointa (jälkimmäinen vaikeaa)
- Suhdannepolitiikalla vaikutetaan resurssien käyttöasteeseen eli siihen, missä aikataulussa BKT ja työllisyys saavuttavat potentiaalisen tason.

Rakenne ja suhdanne, kysyntä ja tarjonta

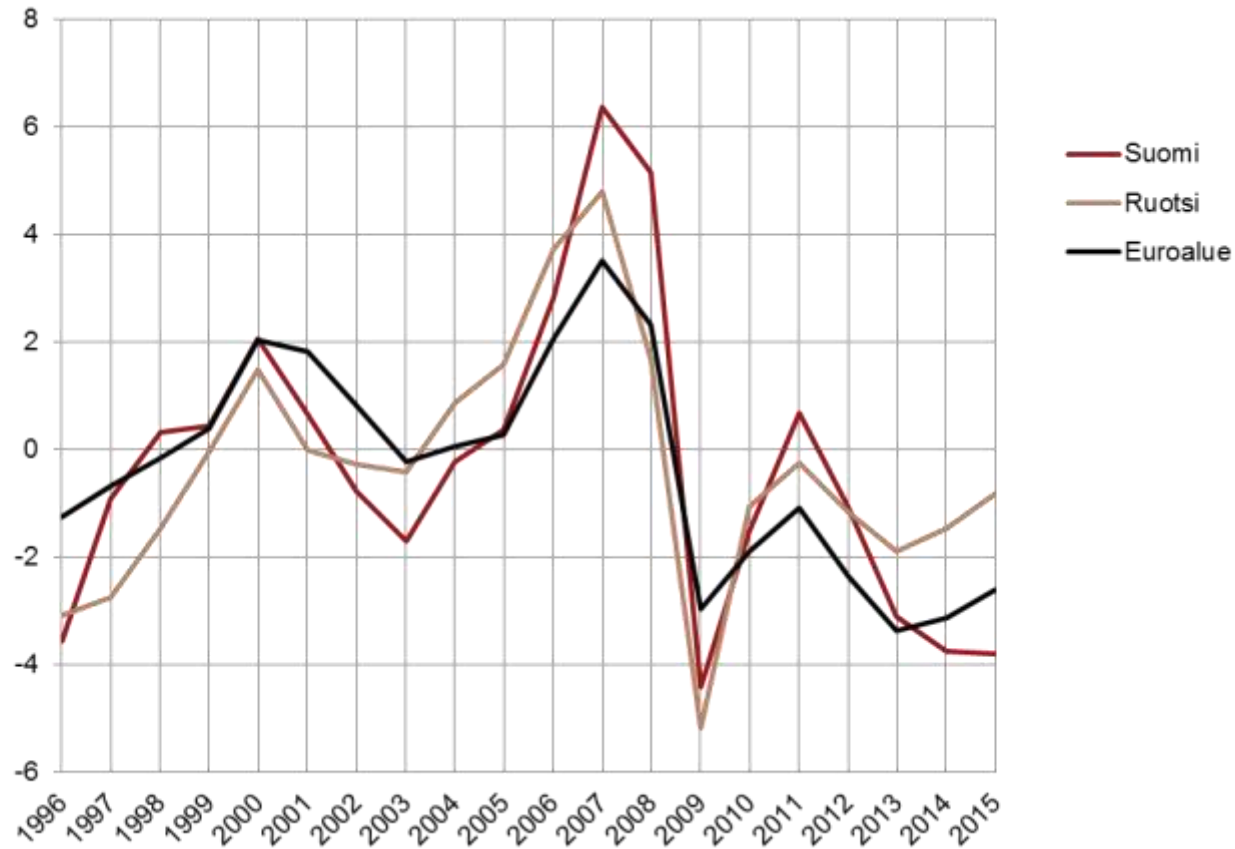
- Rakennepolitiikkaa ovat potentiaalia kohottavat toimet, yleensä tarjontatekijöiden kautta (Tuottavuus, työvoima, pääomakanta, koulutus, innovaatiot)
- Suhdannepolitiikkaa ovat kysyntätoimet, jotka vaikuttavat kotitalouksien ostovoiman ja suoran julkisen kysynnän kautta
- Suomea on kohdannut kysyntäshokki ja tarjontashokki
- Ikävä yhdistelmä, koska tarjontashokki rajoittaa finanssipolitiikan mahdollisuuksia puskuroida kysyntäshokkia

Kokonaistuotanto

Tuotantokuilu OECD:n mukaan

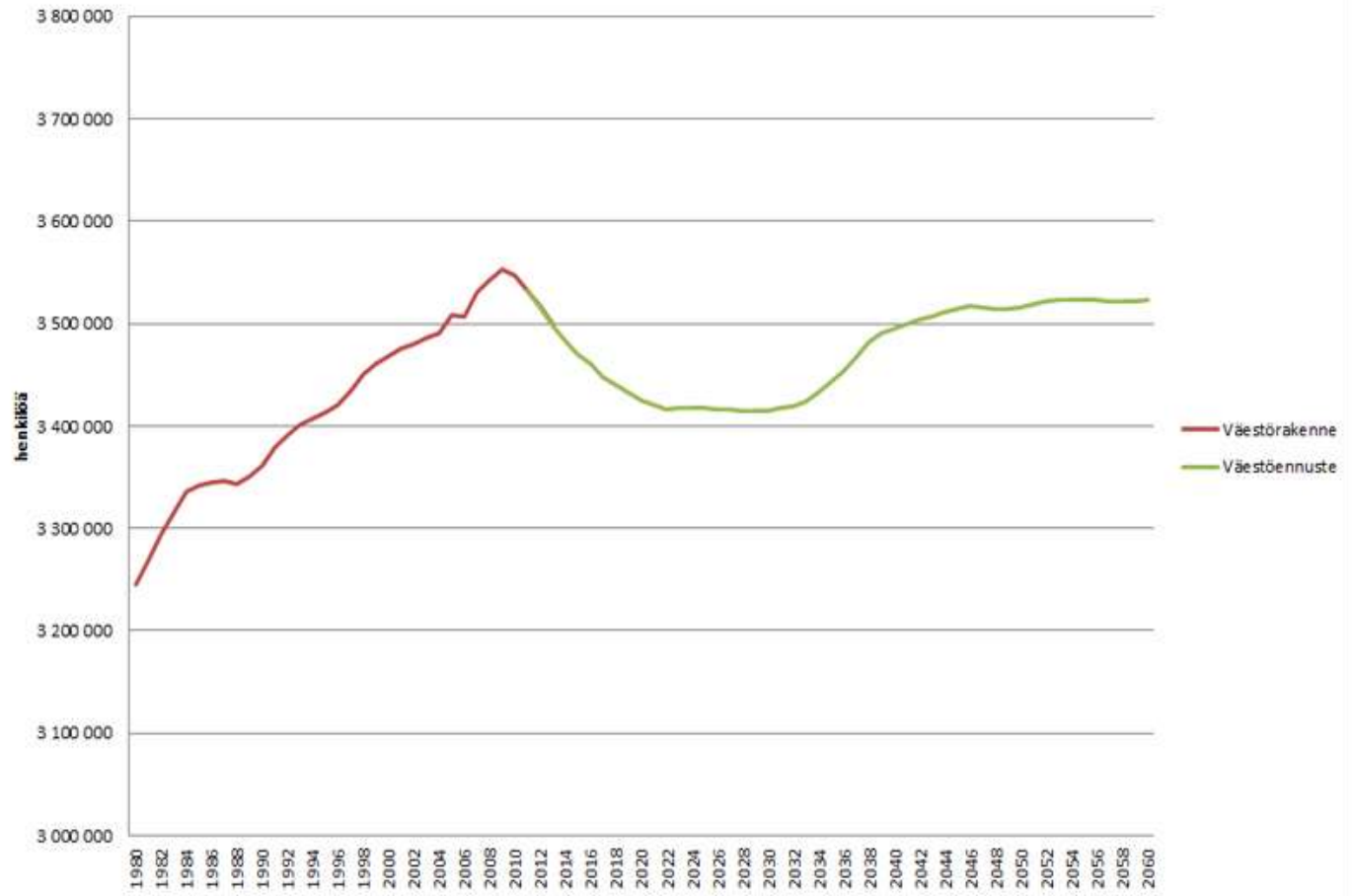
Output gap

Onko ”suhdanne” muuttunut ”rakenteeksi?”

- Teollisuutemme kohtaama häiriö on pitkäaikainen, resurssien uudelleenkohdentuminen vie aikaa
- Tuottavuuskasvu käynnistyyne, luova tuho toimii, mutta tuskin palataan vanhalle uralle.
- Ex post katsoen olimme tasapainon yläpuolella v. 2007
- Työvoimamme on alkanut vähentyä
- Siksi relevantilla aikajänteellä kuilu vain 3-5 %
- Kuiluarvio on epävarma, mutta varovaisuus on oikea lähtökohta

Työikäisen väestön määrä Suomen taloudessa vuosina 1980-2060*

Miksi emme ”elvytä” tuotantokuilua umpeen?

- Julkista alijäämää kasvattamalla voimme nopeuttaa tuotantokuilun sulkeutumista ...
- ... mutta sitä vastaan puhuu 2 kovaa näkökohtaa:
 - Julkisen talouden **kestävyysvaje**
 - Heikentynyt **kilpailukyky**
- Eikö voi ajatella, että ”elvytetään nyt” ja säästetään julkistalouden sopeutus siihen aikaan, jolloin ”ajat ovat normaalit”?
- Toimintatavan riskit suuret. Miksi?

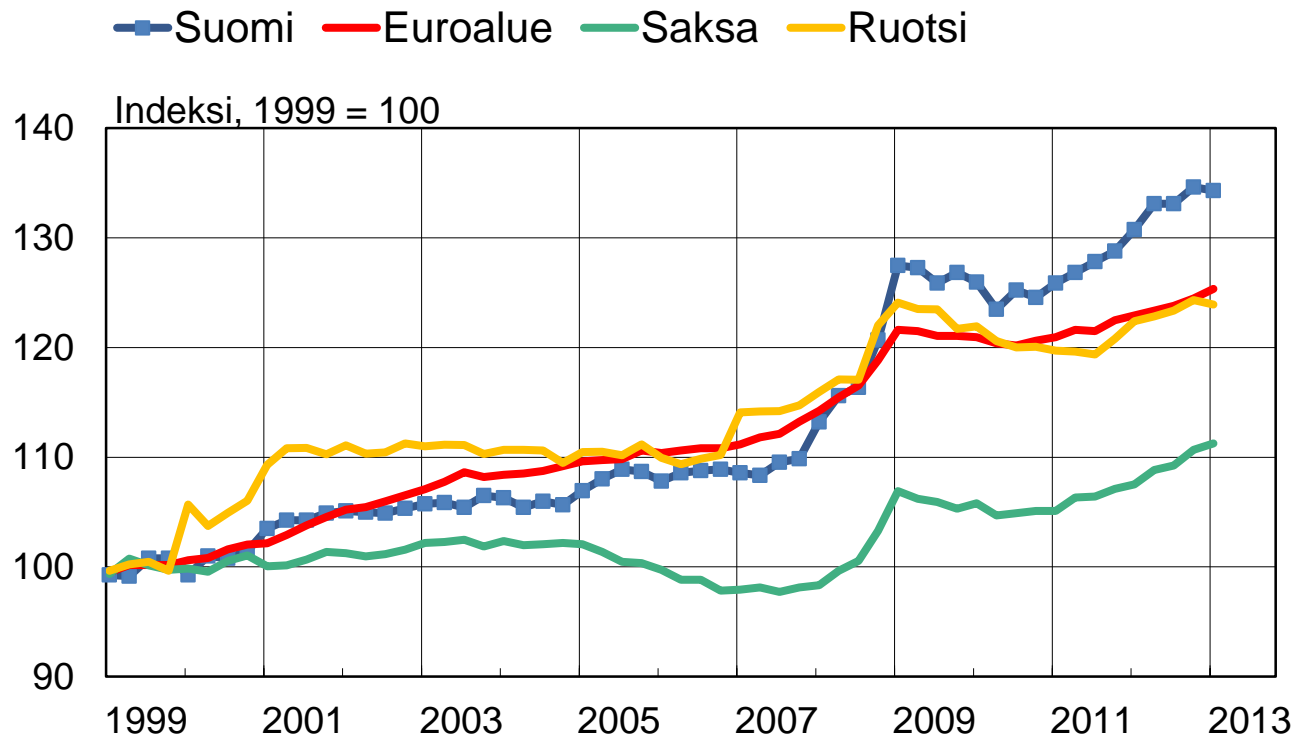
1) Julkinen talous ei tasapainotu vaikka kuilu umpeutuu

- Rakenteellinen alijäämä jää vaikka BKT-taso tasapainottuukin
- kestävyysvaje:julkistalous heikkenee ilman uusia päätöksiäkin
- Siksi ”elvyttäminen” johtaisi tilanteeseen, jossa tuotanto on tasapainossa mutta julkistalouden rakenteellinen alijäämä **suurempi**
- Koska alijäämää olisi pakko ryhtyä pienentämään, kiristytvä finanssipolitiikka syöksisi talouden uudestaan taantumaan (ei ole järkevä ura)
- Siksi järkevä toimintatapa on sopeuttaa julkistalous ja BKT-taso samalla aikajänteellä

2) Kustannuskilpailukyvyn korjausliike on tarpeen

- Heikko tuottavuus ja 2007 jälkeen jatkuneet palkankorotukset heikensivät kilpailukykyämme
- Korjausliike vasta alkanut
- Karu tosiasia on, että työvoimakustannukset kasvavat sitä nopeammin, mitä korkeampi on taloudellinen aktiviteetti
- Jos tulopolitiikka ei toimi riittävän hyvin, heikko työllisyys ja korkea työttömyys ovat tyly mutta ainoa keino puristaa kilpailukyky kuntoon

Yksikkötyökustannukset, koko talous

Lähteet: Eurostat ja OECD.

25852

Työmarkkinoilta katsoen kuulumme pienehkö

- Realistinen arvio rakenteellisesta työttömyydestä: 6%
- Nyt kausitasoitettu työttömyysaste runsaat 8 %
- Erotus vain n. 50 000 ihmistä
- Vastaa muuten Tilastokeskuksen tuoretta arviota ”helposti” työllistyvien määrästä
- Kun he ovat työllistyneet, mikä takaa ettei kustannuskilpailukyky ala taas heiketä?

Jääkö jäljelle vain synkkä diagnoosi?

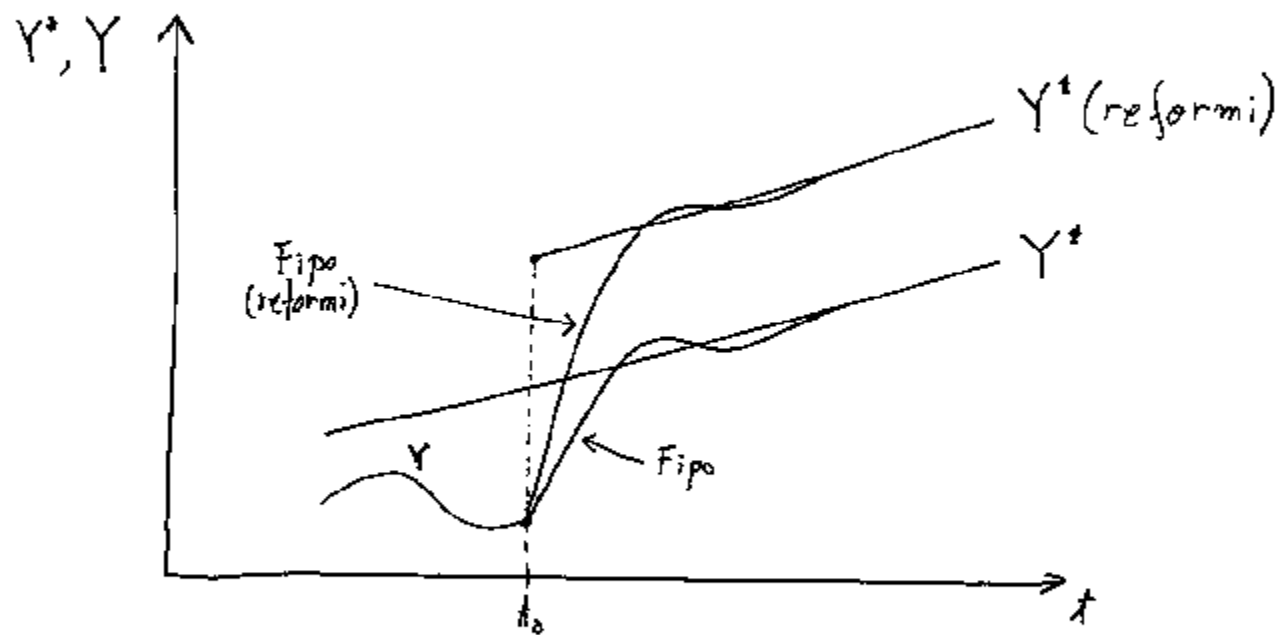
- Taantumaa tarvitaan jotta palkkapaineet pidetään kurissa
- Taantumaa ei voi lievittää finanssipolitiikalla, koska tuloksena on rakenteellisen alijäämän kasvu
- Onko siis kärsittävä kun selkärepussa vanhat synnit (ei välitetty Nokia-riskistä, ei varauduttu ikääntymiseen, annettiin kilpailukyvyn heikentyä) ?
- Parempi vaihtoehto on, mutta se on poliittisesti vaativa
- Se vastaa pitkälti komission ja EKP:n logiikkaa

Rakennemuutoksilla ja tulopolitiikalla tilaa finanssipolitiikan ekspansiolle

- ”Elvytyksen” ongelma on että se johtaa julkistalouden rakennemuutoksen pahenemiseen ja pysäyttää kilpailukykyyn paranemisen
- Tukitaan nämä ongelmaväylät omilla päätöksillä ja luodaan näin tilaa finanssipoliittiselle ekspansiolle:
- A) Nostetaan talouden potentiaalista tuotantoa rakennemuutoksilla (tarjontamuutoksilla)
- B) Sidotaan palkat pitkäaikaisella tulosopimuksella tai muutetaan neuvottelujärjestelmää
- Näin luodaan finanssipoliittista pelivaraa

”Rakenne vai suhdanne” on väärä lähestymistapa

- Mitä enemmän tehdään rakenneuudistuksia, sitä enemmän uskalletaan ottaa riskejä finanssipolitiikassa
- Rakenneuudistusten ei tarvitse astua voimaan heti, mutta päätökset pitää tehdä
- Eläkeuudistus on jo hyvä alku
- Tulopolitiikassa pitää kyetä takaamaan korjausliikkeen jatkuminen vaikka talous elpyy – tupo tai neuvottelujärjestelmän uudistus

Mitä rakenne- ja työmarkkinauudistuksia?

- Julkisen talouden tasapainon kannalta työn tarjonta avainasemassa (eläkeikä, putki, vanhempainvapaat, vuorotteluvapaa, työperäinen maahanmuutto, rakenteellinen työttömyys ...)
- Muuten: innovaatioiden/uusien yritysten tuki, vähemmän tukea ”vanhalle” → tuottavuus
- Myös rakenteellisia säästöjä (sote, ym.), menokuria
- Parempi verorakenne
- Pitkä tulosopimus/Järjestöjen työttömyystavoite/Teollisuusnormijulistus

Poliittisesti vaativaa?

- Toisaalta Suomea uhkaa ikävä näivettymiskierre:
- Heikko kasvu → Heikko julkistalous → Kireä finanssipolitiikka → Alhainen työllisyys → Heikko kasvu
- Sekin loppuu aikanaan kilpailukyvyn paranemisen kautta
- Parempi olisi ottaa finanssipolitiikassa riskejäkin ja potkaista taloutta myös kokonaiskysynnän kautta
- Tällaista on kuitenkin vaikea suositella maalle, jonka poliittinen halu rakenneuudistuksiin on vähäinen ja tupomekanismi kyseenalainen